

A Nap hatására

NRC Handelsblad, Cultureel Supplement, January 15, 2010

Translation: René van Peer, June 17, 2010

Grandpierre Atila magyar énekes beszél a zene mágikus hatalmáról

Grandpierre Atila énekes és asztrofizikus a Vágtázó Csodaszarvas folkpunk banda alapítója. „Úgy állok ki a színpadra, mintha ütött volna az utolsó óráim.”

René van Peer

A Petőfi Csarnok nagytermében, Budapest Városliget rock templomában, három dobos erőteljesen dübörgő ritmusokat döngöl, amelyek egyre izgalmasabbak lesznek, ahogy a gyors hangszúlyok megtalálják útjukat a mintázatokba. Húros hangszerek állnak csatasorba, zsongó akkordokkal. A pislákoló fényben két kecskeduda átható, kitartó hangjai vágnak rendet, egymás körül körözve a túlradóan kacskaringózó dallamok körül. Aztán egy hosszú fehér köpenyes ember ugrik a színpadra. Körbetáncolja a zenészeket örvénylő lépésekkel, mielőtt a mikrofonhoz ér. Felemelt öklökkel elnyújtott sikítást hallat, melyet átvesz a közönség. Ez adja meg az alaphangot a magyar folkpunk zenekar, a Vágtázó Csodaszarvas koncertje számára.

A Galopping Wonderstag, ami a zenekar neve angolra fordítva, szembetűnően jelenik meg a háttérfüggönyön a zenekar mögött, egy sugárzó Nap a Csodaszarvas agancsai között. Ez egy ősi magyar jelkép, s egyben jelzi az egész végtelen eurázsiai pusztát, amely az Urálon túlra is elnyúlik, arra a területre is kiterjed, ahonnan a magyarok erednek. A zenekar, melyet Grandpierre Atila 2005-ben alapított, egyesíti a punk zene korlátlan energiáját különböző zenei hagyományok dallamaival és hangszereivel – őshazájuk és az ázsiai puszták világát.

Grandpierre nem a kifinomultság felé törekszik. Úgy vágja a közönséghez a szöveget, mintha minden sor végén felkiáltójele lenne. Amikor nem énekel, fáradhatatlanul mozog körbe a színpadon. Fut, táncol, karjai kavarognak, mozdulatai a tai chi-re emlékeztetnek. Két órán át egyhuzamban, szünet nélkül. Elképesztő, hát még ha figyelembe vesszük, hogy életkora 58 év.

"Ez egy magas feszültségű zene", mondja Grandpierre. "Azt akarom, hogy mindenki úgy menjen ki a színpadra, mintha ütött volna az utolsó órája. Életed egészének energiáját összevonjuk ebben a hosszú pillanatban. Ettől a zenétől függ az életünk és a halálunk. Tudom, hogy sokat követelek a zenészeimtől, de nem tehetek mást, a számomra nincs más út. Ezzel a zenekarral olyan emberek vesznek körül, akik felkészültek erre."

Grandpierre mögött már hosszú pályafutás áll. 25 éven át az úttörő csoport, a Vágtázó Halottkémek (the Galopping Coroners) frontembere volt, amely nemzetközi hírnévre tett szert, és gyakran játszott Hollandiában. Egyik CD-jüket éppen Eindhovenben vették fel.

Kora gyermekkorra óta mind a Nap, mind a zene hatalma alá került. "Öt éves voltam, amikor azt mondtam Édesapámnak, hogy csillagász akarok lenni, mert nekem a nappal kell foglalkoznom. Két évvel később merült fel bennem, és meggyőződtem róla, hogy nekem énekesnek kellennem. Amikor Édesapám emlékeztetett korábbi terveimre, azt feleltem, mindkettő akarok lenni. Lehet, hogy ezek gyermeki indíttatások voltak, amelyeket később elfelejtettem, de végül is mindkettő valóra vált. Úgy éreztem, kell léteznie egy mágikus erejű zenének, aminek senki sem képes ellenállni, egy olyan zenének, amely a Világegyetem legnagyobb titkát foglalja magába."

Később zenei fejlődését az egyikük lakásán tartott zenei összejövetelek alakították iskolai barátaival. A lakásban talált tárgyakat használták alkalmi hangszereknek. „Egyesek székeken doboltak. Nekem egy bádog lavór jutott, amibe kevés vizet töltöttem és egy pingponglabdát, ami a lavór falának ütközve különös, imbolgó hangokat adott ki magából. Pár óra múlva azonban már rendkívül unalmasnak találtam. Teljesen üres volt, minden zenei jelentőség nélkül. Felálltam, futni kezdtem – neki egynesen a szemközti falnak. Egy ruhásszekrény volt ott. Dörömbölni kezdtem rajta. Úgy éreztem, öntudatom elhalványul a fényben: csak arra figyeltem, ami megmozdult bennem, és énekelni kezdtem. Amikor visszanyertem érzékszervi képességeimet, barátaim azt mondták, hogy egy műezzin élt bennem. Soha nem sejtettem, hogy ilyesmi előfordulhat velem. Nagyon mélyről kellett jönnie."

Ehhez hasonló élmények juttatták arra a döntésre, hogy tovább zenél. Eredetileg egyfajta népzénét akart játszani, amit hazájának népzeneje és Ázsia inspirált. Ahogy minden magyar, ő is népdalokon nőtt fel, melyek hazája zenei tantervében szerepeltek. Az ázsiai zenében, különösen a mongóliai népzénében, megtalálta azt a hozzáállást, amit korábban magában fedezett fel. "Felvillanyozott a sámánisztikus népzene. Az a zene, amelyik ott helyben születik, érzésből, egy magasabb tudatállapotban; egy zene, amely arra irányul, hogy kapcsolatot találjon a világgal körülöttem, ami túlmutat a személyek egyediségén. Ez a zene századokat fog át. Olyan műveltségből ered, amelyik összefügg a magyarság eredetével, évezredek távlatokkal. Ezt a szellemiséget akartam követni, akusztikus hangszerekkel, hogy megfelelő bensőségességet érjen el a zene, hogy közel maradjon az emberi arányokhoz, de megőrizze a sámánszertartások őseréjét."

Végül a Vágtázó Csodaszarvassal tudta megvalósítani eredeti célját: első zenekara, a Vágtázó Halottkémek rockzenei hangszereken játszott. Ez a zenekar minden új lemezével és koncertjével új eszmét teremtett, mondja Grandpierre. Az élet nem volt könnyű a számukra a magyar kommunista rezsim alatt. A külföldi koncert-turnékat a hatóságok igyekeztek megghiúsítani. Amikor a zenekart meghívták Hollandiába, egy amszterdami fesztiválra, csak az utolsó pillanatban sikerült megszerezniük a kiutazási engedélyt.

Grandpierre' zenei tevékenységének sohasem érezte hátrányos hatását asztrofizikai pályafutásában. Az MTA Konkoly Thege Csillagászati Kutatóintézetében dolgozik, amelyik a változócsillagok kutatására összpontosít. Elméleti csillagászként Grandpierre a hozzánk legközelebbi változócsillag tulajdonságait vizsgálja – a Napot. Szokatlan megközelítésben, az elméleti biológia alapján. Édesapjától, aki történész és filozófus volt, kapta születésnapjára Bauer Ervin „Elméleti biológia” című könyvét.

"Bauer meghatározta az élet alapelvét, és ezekből képes volt levezetni minden alapvető életjelenséget. Az egyik az önálló cselekvés képessége. Ezt tartva szem előtt a Nap is élőlényként vizsgálható. Úgy tűnik, minden kitörésével és energiájával azt kiáltja: „Élek, hát nem látjátok?” Az intézetben a munkatársaim nem értik igazán a munkámat, de elismerik eredményeimet."

Következésképp képes volt tavaly egy nemzetközi csillagászati konferenciát szervezni a csillagászat jelentőségéről az emberi civilizáció számára.

Ezen a konferencián egy olyan világgépet javasolt, amely a biológián alapszik, nem a fizikán. És itt kapcsolódik össze a tudós munkája a zenészével: a Nap az a forrás, amelyből ő és zenészei erejüket merítik. Azt lehetne mondani, hogy zenéjükkel azt kiáltják a Napnak: „Igen, mi látjuk, hogy élsz!” Ezzel az energiával inspirálja a közönséget. A koncert olyan közösségi esemény, amit a közönség szertartásként él át. Másrészt a kapcsolat a magyarság mítikus eredetével táplálhatja a nacionalizmus erősödő hullámain. Amikor kérdezem hogy nem teszi-e ki magát a kockázatnak, hogy nem éppen üdvös politikai mozgalmak szócsökeként használják, széles mosolyra fakad. "Ezek az emberek mindent uralni akarnak. Ez így volt a kommunista korszakban, és ez azóta sem változott. Mi pedig túlságosan kiszámíthatatlanok vagyunk. Evilági céljaikkal nem is jut eszükbe, hogy hozzánk forduljanak."